

ВПЛИВ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Нині, коли Україна інтегрується до світового історико-культурного простору, важливим завданням держави є вивчення, збереження та мудре використання національно-культурної спадщини її регіонів. Актуальним є науковий підхід до забезпечення діяльності усіх сфер національно-культурної спадщини в контексті реформування та розвитку українського суспільства. Дослідження нинішнього стану й основних проблем збереження і використання історико-культурної спадщини України та її регіонів дасть можливість обґрунтовано й ефективно використовувати культурну спадщину у майбутньому.

Дана проблема має певний історичний досвід свого розвитку та розкриття. У 60-70-ті роки ХХ ст. під науковим керівництвом видатного вітчизняного історика та краєзнавця, академіка НАН України П.Т. Тронька було видано унікальний не лише у межах колишнього СРСР, а й багатьох країн сучасного світу проект під назвою «Історія міст і сіл Української РСР». Це перша фундаментальна історична праця - енциклопедичне видання про історію міст та сіл України, що складається з 26 томів, кожний том якого висвітлював історію населених пунктів окремих областей України, а їх на той час налічувалося майже 40 тисяч. Вагомий внесок у збиранні матеріалів для написання нарисів про міста і села зробили обласні державні архіви, музеї, краєзнавчі науково-дослідні установи. Велику роботу провели і наукові бібліотеки, де найбільш повно зосереджено краєзнавчу літературу. Очолювала цю роботу Державна історична бібліотека України, яка спільно з Інститутом історії АН України розробила методичні рекомендації щодо організації роботи обласних бібліотек з надання допомоги авторам «Історії міст і сіл...», роботу архівістів очолював на міністерському рівні О.Г. Мітюков [1].

Видання є, на наше переконання, особливим, гармонійним прикладом поєднання праці істориків-краєзнавців, багато з яких були творчими аматорами (вчителі зі шкіл, співробітники місцевих музеїв та архівів тощо) із суто академічними та вузівськими колегами. Дослідники історії створення енциклопедичного довідника «Історії міст і сіл Української РСР» збагатили вітчизняну історіографічну спадщину студіями, які розкривають структуру, функціонування Головної редакційної колегії видання, результати та значення співпраці науковців і громадськості

Важливість подібного досвіду у контексті нашої теми полягає у наступних складових: 1) всебічне, ґрунтовне та об'єктивне вивчення історії кожної області, великого міста, малих міст, містечок, сіл. Це дозволило нашим попередникам побачити «у розрізі» всю вітчизняну історію та культурні надбання крізь призму виникнення й подальшого розвитку кожного окремого населеного пункту. Так, наприклад, у енциклопедії зазначено, що на території Київської області розташовано: 2968 пам'яток археології (з них — 18 національного значення), 2573 пам'ятки історії (з них — 3 національного значення), 208 пам'яток архітектури та містобудування (з них — 91 національного значення), 257 пам'яток монументального мистецтва. 8 населених місць Київської області увійшли до Списку історичних населених місць України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 р. за № 878. До цього переліку входять: Біла Церква, Богуслав, Васильків, Вишгород, Переяслав-Хмельницький, Ржищів, Фастів, Яготин [3, с.611]. 2) При підготовці видання було залучено близько 15 тис. авторів, кожний том було присвячено історії певного регіону в тодішніх адміністративних кордонах. Лише тодішнє місто центрального підпорядкування – Севастополь – не був складовою частиною даної енциклопедії. 3) Ця справа призвела до реальної, а не формальної й вимушеної інтеграції територій, як це іноді в історії буває.

Вважаємо, що очевидність стратегічної необхідності схожого загальнонаціонального проекту є зрозумілою кожному громадянину, а не лише професійним колам фахових істориків. Особливо актуальним подібне завдання, із зрозумілих причин нашого сьогодення, є зараз.

Усе вище наведене є наріжним каменем для розвитку внутрішнього історико-культурного туризму в Україні як економічного інструменту розвитку регіонів, так і ефективного патріотичного виховання як молоді так і взагалі громадян на прикладах простої та зрозумілої історії рідного краю – малої Батьківщини. Така історія є цілком вільною від кон'юнктурних політико-ідеологічних нашарувань та суб'єктивної авторської оцінки історичних подій, процесів, діяльності та ролі тих чи інших історичних особистостей.

Даний підхід дасть змогу уникнути руйнівного для нашої країни політичного оцінювання минулого. У контексті сучасних дискусій щодо процесів децентралізації владних повноважень в Україні помітна тенденція до піднесення значення сторінок історії кожного її регіону на загальнодержавний рівень. На наше глибоке переконання, слід повернутися до розвитку краєзнавчих студій, розпочати пристойне, як державне, так і суспільно-меценатське фінансування тих місцевих й загальноукраїнських громадських організацій, які займаються подібними дослідженнями. Безумовно, вважаємо за необхідне розробити ефективну грантову програму із фінансуванням й окремих істориків. Наведемо конкретний приклад: кафедра українознавства НУХТ нещодавно запросила відомого військового історика, полковника ДПС України О.М. Філя на «круглий стіл» присвячений 70-річчю завершення Другої світової війни, який веде, за власною ініціативою, записи усних свідчень учасників війни усіх регіонів України. Подібний приклад є ще одним свідченням необхідності розвитку проектів збереження «oral history» - усної спадщини народу України. Зрозуміло, що подібні проекти повинні бути зосереджені не лише на темі Другої світової війни, а й на подальшому створенні історії кожного регіону України.

Аналіз сучасного стану справ у галузі охорони національно-культурної спадщини засвідчив, що державна система охорони пам'яток національної культурної спадщини в Україні не має належного організаційного, програмно-цільового, матеріального та фінансового забезпечення; державне фінансування є неефективним, оскільки воно неповне і не має системного характеру; велика і розгалужена нормативна база не створює, при цьому, чіткого законодавчого та нормативно-правового поля у сфері охорони спадщини; недооцінюється той факт, що спадщина є чудовою базою для успішного розвитку національної туристичної індустрії [2, с.13]. А саме культурна спадщина малих міст України визначає туристичне обличчя кожного з них.

Отже, ми глибоко переконані, що, нині варто порушити питання про надання особливого статусу історичним містам, містечкам і селам, однією з основних функцій яких має бути збереження історико-культурної спадщини – найважливішої частини національного багатства держави. Ці питання мають стати невід'ємною складовою регіонального і місцевого розвитку. Необхідно по всій території України розвивати історичні краєзнавчі та національно-культурні дослідження, які мають спиратися на світовий досвід державно-приватного партнерства як основного джерела фінансування подібних конче необхідних студій.

Список використаних джерел

1. Історико-культурні заповідники України. Довідкове видання / І-90
Автори-упорядники: Зливкова О.О., Градун Е.Ю., Звіряка А.І., Єрзіна І.В. – К.: Фенікс, 2007. – 176с.
2. Поливач К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. / К.А. Поливач. – Київ: Інститут географії НАН України, 2012. – 208 с.
3. Тронько П.Т. Історія міст і сіл УРСР. / П.Т. Тронько. - Том 10. Київська область. - К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1971. — 823 с.